

K O R R A J Z.

Ha egyházkörünkben ez idő szerint létező jótékony czélú és hatású közintézetek eredeti forrását akarjuk feltalálni, azok nyomait ok nélkül keressük az 1858—59-ik évek előtt.

Elismerem, hogy az azelőtti jegyzőkönyvek, melyek ezen egyházkörnyék időszaki gyűléseiről vezettettek, bár elég gazdagok a relativ hatású okoskodásokban és eszmékben, de productiv eredményt nem szültek.

Ezen jelzett évek után egyházi közügyeink folyamában — mint jegyzőkönyveinkben láthatni — olyan forrongás-szerű vehető észre, mi nem kevésbé háborította a köznyugalmat, s mint ilyen kárhozható lett. Pedig az eszmék, melyek azt előidézték, részben már ma testté váltak, mert életrealitás csiráit rejték magukban s a nyilvánult ellenhatás daczára is életet követeltek és nyertek maguknak.

Valóban különös szeszélye a sorsnak, hogy bárminő közérdekű eszmével és elvvel szemben, ha szinte az az egész emberiség megváltására a Megváltó fejből ugrott volna s ugranék is ki, tudott és tud mindig ellenzéket teremteni, mely azt káromolja, életrealitásán scepticuskodjék s testté válhatását akadályozza.

Állításom igazolása végett, azt hiszem, elégséges a jelzett időszakra hivatkoznom, melynek folyama alatt nem valának ugyan csendesek egyházköri gyűléseinken folytatott tanácskozásaink, sőt inkább forrongással és küzdelemmel teljesekek; de mint a tenger, háborgásában gyöngyöket is hány felszínre s rak le a parti iszapba, ugy közgyűléseinken zajosabb tanácskozásaink is a folytonos ellenhatás daczára oly eszméket, elveket hoztak felszínre, melyek az életrealitás csiráit rejtve magukban, életet követeltek s már részben nyertek is.

Legyen szabad egy pár ténynyel illusztrálnom e korszakot!

Élénk emlékezetében van — azt hiszem — ezen egyházkör tisztelt tagjai nagyobb részének, hogy egyházi népnevelés-ügyünk érdekében, kezdetben egész vallásközönségünk kebelében tétettek

indítványok és lépések a tanítók időnként tartandó értekezleteivel a tanítói képesség fokozására s tökéletesítésére hatni. És emlékezni fognak ezen egyházkörnek tisztelt tagjai arra is: mily örömmel s áldozatkészséggel ajánlkoztak egyházkörünk jelesbjei a tanítói értekezletek elfogadására.

És mégis fájdalommal kell följegyeznem, hogy még ezen nemes intézmény is, mely az önsegély s társulás alapelvén indult meg, miután az háromszor: Kénosban, Városfalván és Vargyason, felügyelő gondnok mlgs Jakab Lajos ur, tkts Bedő Sándor ur és felügyelő gondnok mlgs Daniel Gábor ur vendégszerető elfogadásuk s áldozatok mellett megtartatott, s miután annak élete a következő évekre is már biztosítva lenni látszott, megbukott. és csak is azon merev kőszirt ellentállásán: „Miért akarunk többek lenni apáinknál“, ők elég jók, okosak és bölcsek voltak azon rendszerben, melyben nevedektek, elégedjünk meg mi is vele, ne forgassuk fel a jó rendet, ne háborgassuk a nyugalmat, szóval: ne viszketegetkedjünk, mondának az ósdiak, s azonnal minden a régi kerékvágásba visszazazökkent, míg azután csaknem egy évtizeddel a halhatatlan emlékü kultusminiszter Eötvös József lánglelke törvény alakban nyilvánult, s a tanítói értekezletek ismét megkezdődtek.

Ezzel egyidejűleg foglalkoztatta egyházkörünket azon eszme is, hogy szegény sorsu és fizetésü tanítómestereink, a tanítás és nevelés érdekéből jobban díjaztassanak. E czélból felirt egyházkörünk az egyh. képv. Tanácshoz, kérvén, hogy tanító-képezdét állítson Kolozsvárt és a közpénztárból segélyezze a szegény fietésü tanítókat. E feliratnak üdvös eredménye lett.

A leiratban arra lettünk útalva, hogy állítsunk egyházkörileg gyámoldát, segélyző intézetet. E jó tanács nem esett útfélre vagy sziklára. A leirat 1860, jun. 13-án H. Ujfaluban lett felolvasva. A gyűlés azonnal kimondotta elvben a gyámoldai intézmény létesítését. Felügyelő gondnok mlgs Jakab Lajos ur elnöklete alatt az alapelvek és szabályok elkészítésére: néhai Sándor István h. szentpáli, Egyed Mózes városfalvi, Gál Ábel abásfalvi, Nagy Sándor karácsonfalvi, Darkó Sándor jánosfalvi papok és Varga Ferencz almási mester személyében a bizottságot kinevezte. Ezen bizottság az 1861-ki egyházköri gyűlésre munkálatát beadta, mely munkálat módosítva és javítva jóváhagyás végett az E. K. Tanácshoz felküldetett, honnan csakugyan jóváhagyva 1864-ben le is küldetett. A jóváhagyott alapszabályok 1865-ben tartott gyűlésen ismét tárgyal-

tattak, minek következtében a gyámolda megalakultnak nyilvánított, Sándor Ferencz oklándi pap kezelő pénztárnoknak megválasztatott s a további intézkedésekre az alpapiszék megbízott.

1866-ban tartott egyházköri gyűlésen az alpapi törvényszék a gyámolda állásáról megtette előterjesztését, mi örömmel vétetett tudomásul. Örömmel s hálás elismeréssel van feljegyezve, hogy ez alkalommal egyházkörünk és szent vallásunk Mentorai: felügyelő gondnok mlgs Daniel Gábor ur, egyházi tanácsos t. Bedő Sándor és Dimény Zsigmond urak 10—10 frt alapítói részvény befizetésével, ugy még emlékében is tisztelt Inczeffi József esperes ur az 1870-iki egyházköri gyűlésen 75 éves életkora, 50 éves papsága és 25 éves esp. jubileuma emlékeül a gyámolda részére 10 frt alapítványt tett le, mi megelőzőleg még tett adományozásával együtt 20 frttal nevelte gyámoldánk pénzalapját, ezen gyámolda érdekében is meghozták nagylelkű áldozatukat.

És ezen nemes intézet tíz évi pályája alatt constatálta, hogy már néhány év óta özvegyeket és árvákat segélyez, alaptökéje folytonos növekedésben van s jelenleg mintegy 1000 frt. pénzalappal rendelkezik.

De ez még nem minden t. egyházköri gyűlés, a mi a jeleztem közelebbi éveket korszak-alkotóvá teszi, s a mi egyházi életünkre jótékony hatást gyakorol!

Mint a régi bölcs mondá: „azért eszem, hogy éljek, s hogy életemet szentebb és nemesebb célok elérésére szentelhessem“ — részünkről is a gyámoldai intézet csak egy segélyforrás anyagi szükségünkben és biztosíték az egyházi pályán küzdők sorsában.

Nem kevésbé jelentékeny sőt céljában magasztosabb és szentebb, egyházkörünkben, a közelebbi időben életbe lépett azon intézmény, melynek keresztneve: „Udvarhelyköri Dávid Ferencz könyvtáregylet“.

Ezen intézet is ama nagy hatalom, a szükség kényszerítő parancsának szüleménye.

Az a forradalom, mely egyházi téren, a közelebbi években megindult, s a dogmák, vallásos elvek és eszmék között elkeseredett háborút támasztott, felekezetünk részébe is nem könnyű, de nem is dicstelen szerepet juttatott.

Hála a gondviselésnek, hogy vallásközönségünket e válságos időkre oly vezérférfiakkal áldotta meg, kik a bárhonnan dobott keztyűt — ha vallásközönségünk érdeke s becsülete parancsolja —

bátorsággal fogadják, s a győzelem biztos előérzetével — mit az igazság önérzete kölcsönöz nekik, vívnak egyházunk jogaiért, s valásunk hitelveinek igazságos győzelmeért.

És e folytonos küzdelemről tudósításokkal telvék az egyházi irodalomnak ez idő szerinti termékei, egyházi folyóiratai.

Ki ne érdeklődne ezek iránt? Talán csak az nem, kinek fásult lelkében a szellemi világ drágább kincsei számára nincs több hely, mert betöltötte azt az anyagiasság boldog Eldorádója.

Azonban örömmel állithatom, hogy egyházkörünk értelmisége a jelzett mozgalmak iránt kezdettől fogva folytonos érdeklődéssel viseltetett.

És ezen egyházköri értelmiség annak tudatával, hogy egyesek, anyagi szegénység miatt a szellemi kincsek birtokába se juthatnak, s hogy a korszellem követelte előhaladhatóság a csekély erők társulása nélkül, csak kevés sorskegyencznek lehet módjában, a társulás elvén kimondotta a részvényes: „Dávid Ferencz könyvtáregylet“ felállítását.

Az indítványt erre nézve 1873 jun. 19-én tartott egyházköri gyűlésen Vas István lelkész terjesztette elő. El lett fogadva. A bizottság az alapszabályok kidolgozására ezen ülésből ki is neveztetett.

Az elkészült alapszabályok 1874-ben tartott egyházköri gyűlés eleibe terjesztettek, elfogadtattak s az egylet elvi alapon megalakultnak kimondatott.

Alig van közérdekű eszme, mely valaha hamarabb testet öltött volna, mint ezen könyvtáregylet eszméje. Még ezen gyűlésen egyházkörünk esperese Gyöngyösi István aa, saját könyvtárának hasznos és használható darabjait az egyletnek ajándékozta. A könyvek kiválogatására Kisgyörgy Sándor és Rédiger Géza aai. ki is neveztettek.

Ezen kinevezett bizottság ugyanez évi sept. 30-án tartott alapiszéken eljárásáról jelentést tett. Mintegy 270 drb. könyv leltározatott. Mely alkalommal esperes aa. nagyszerű áldozatát betetőzte, mert a könyvek tartására s elhelyeztetésére egy jó karban levő feketére festeit tékát is ajándékozott az egyletnek. Mely újabb áldozat méltó elismeréssel iktattatott az alp. t. szék jegyzőkönyvébe.

E gyűlésen elhatározatott továbbá az is: hogy a könyvtár addig is, míg a megalakult egylet arra nézve rendelkezését megtehetné, szállíttassék H. Szentpálra Egyed Ferencz aa. felügyelete alá.

A következő 1875-ik év febr. 10-én Oklándon tartott alp. t. székre esperes aa. ajándéklevelét is beadta, melynek feltételei között a folyó 5-ik sz. alattiban ez áll: „Még kezemen maradt s netán szervezhető papi szakkönyveim s dolgozataim is, halálom utánra azon könyvtár tulajdonai lesznek; mire ezen egyházkörnyéket jogosultnak nyilvánítom, az átvételkor csakugyan jogutódaimmal egyetértve, hogy netán emlékül megtartani kívánandott némely darabok vagy iratok iránt szabad tetszésök s akaratuk szerint rendelkezessenek“. Mely adománylevél egész terjedelmében ez évi alp. t. szék jegyzőkönyvébe bevezettetett.

Ugyanezen 1875-ik évi jun. 3-án tartott egyházköri gyűlésen a „Dávid Ferencz könyvtáregylet“ állásáról a bizottság tudósítását megtette, a fennebb említett adománylevél felolvastatott s 34. jk. sz. alatt érdeklő beiktattott. Továbbá:

Indítványba hozatott ezen gyűlésen, hogy az aláírás részvényes tagságra tétessék meg. És lett legelső itt is, mint mindenütt, hol közérdekű célban tenni és áldozni kell: felügyelő gondnokunk mlgs Daniel Gábor ur legelső részvényes tagja a Dávid Ferencz könyvtáregyletnek.

Aláírás végeztével könyvtárnoknak Egyed Ferencz, könyvtári biztosoknak: Bedő Lajos, Darkó Sándor, Rédiger Géza és Kisgyörgy Sándor választattak meg. Tiszteletbeli tagságra a K. Magvető tisztelt szerkesztői: Ferencz József és Simén Domokos aai. felkéretni határozattak.

Ennyiből áll a „Dávid Ferencz könyvtáregylet“ megalakulásának dióhéjba szorított genesis az 1875-ik év június hava 3-dik napjáig. Azutáni történelmét az 1-ső alakuló gyűlésen megválasztott tisztviselők, illetőleg egyleti jegyző, kötelme levén jegyzőkönyvileg folytatni és megírni.

Darkó Sándor.